

ПОВЕИ ОТ ОХРИДА СИН

Да почетем още веднъж нашия патрон

Венета Савова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

През изминалата 2016 г. Православната църква и академичната общност в България отбелязаха един значим юбилей – 1100 години от успението на св. Климент Охридски. Днешните наследници на българския първоучител, следвайки установената традиция за честване на такива събития – научни форуми, приносни издания, изложби, тържествени речи и празненства – достойно почетоха светеца. Но отвъд тържествата и дори въпреки тях, остава една премълчана радост, блян и тиха тъга по значимостта на наследията на св. Климент.

За мнозина от нас, които се „наричаме чада на такъв баща“, днес името на св. Климент е свързано най-вече с града Охрид и с академичната традиция на Софийския университет, който през 2018 г. ще чества своята 130-годишнина. Макар отдавна Охрид да не е в пределите на България, книжовните връзки с него, оцелели в страниците на ръкописите и в сърцата на поколения най-видни български интелектуалци и родолюбци, са съхранили спомена за духовното единство и непрекъснатостта на традицията, чийто родоначалник е именно св. Климент.

В опит да припомним тези смесени чувства и копнежи, примесени с малко приказен блян и мечтателност, ви представяме публикуваното през 1904 г. във в. „Българан“ стихотворение „Охридъ-Синь“ на Александър Балабанов (под псевдонима Гретхен). Самото произведение носи за заглавие устойчивото наименование на езерото „Охрида син“ и подзаглавие „Охридското езеро“, посочено само в изданието му в „Българан“. В по-късни публикации¹ на текста се наблюдават някои редакторски промени. Песенният характер на произведението е осезаем, а за това, че то се е пело,

¹ През 2014 г. произведението е публикувано в бр. 65 на „Литературен свят“. Редакционните промени, вероятно дело на самия автор, са свързани с нюансиране на смисъла, с избор на различен поетичен акцент или чисто граматическо уточняване. Вместо „венча“ се чете „венчат“; вместо „веднага ред-песни ще той зареди“ – „за хубост мед-песни ще той зареди“ и вместо „в таз хижа девойчице мило седи“ – „в таз хижа девойче ми мило седи“, <<https://literaturesviat.com/?p=96975>>, [31.05.2017]. В други популярни сайтове се предава същият вариант на текста.

свидетелства вероятната фолклорна подложка или вторична фолклоризация, видима от споделеното в популярен туристически отзив: „Сещам се за песните, които съм чувал от баба – „Аз знам един замък край Охрида син...”²

В стихотворението първите две строфи са посветени на магичното Охридско езеро, което, като тайнствено място според харизматичното „знание” на лирическия певец, крие „вълшебни” богатства. Скрытите в езерото жезъл и лира са тайнствените предмети-символи, които позволяват на открилия ги да се сдобие с огромна власт и безценен творчески заряд, а това според специфичните представи на балканския човек са абсолютни стойности за величие и реализация. От своя страна, в третата строфа гласът на лирическия певец, ритмуващ в познатия смислов ред, отмества погледа на слушателя от езерото и го насочва към града. В центъра на това обглеждане на красивия Охрид с пропъзелите лози и белите зидове е поставен един „знаен”, но явно далечен и недостъпен дом с неговата красива обитателка. Кулминативно произведението завършва с отказ от всичко, описано по-горе като свръхценност, и заявяване на категоричния и някак емоционално дързък избор да е в Охрид, в „таз хижа край Охрида Син”. Така и смело, и с мечтателна тъга Балабанов изпява на своята поетическа лира вълненията на мнозина български интелектуалци десетилетия наред по далечните и „отвъдни” родни земи, за които охридските повеи няма да стихнат и охридските извори няма да пресъхнат.

Охрида син

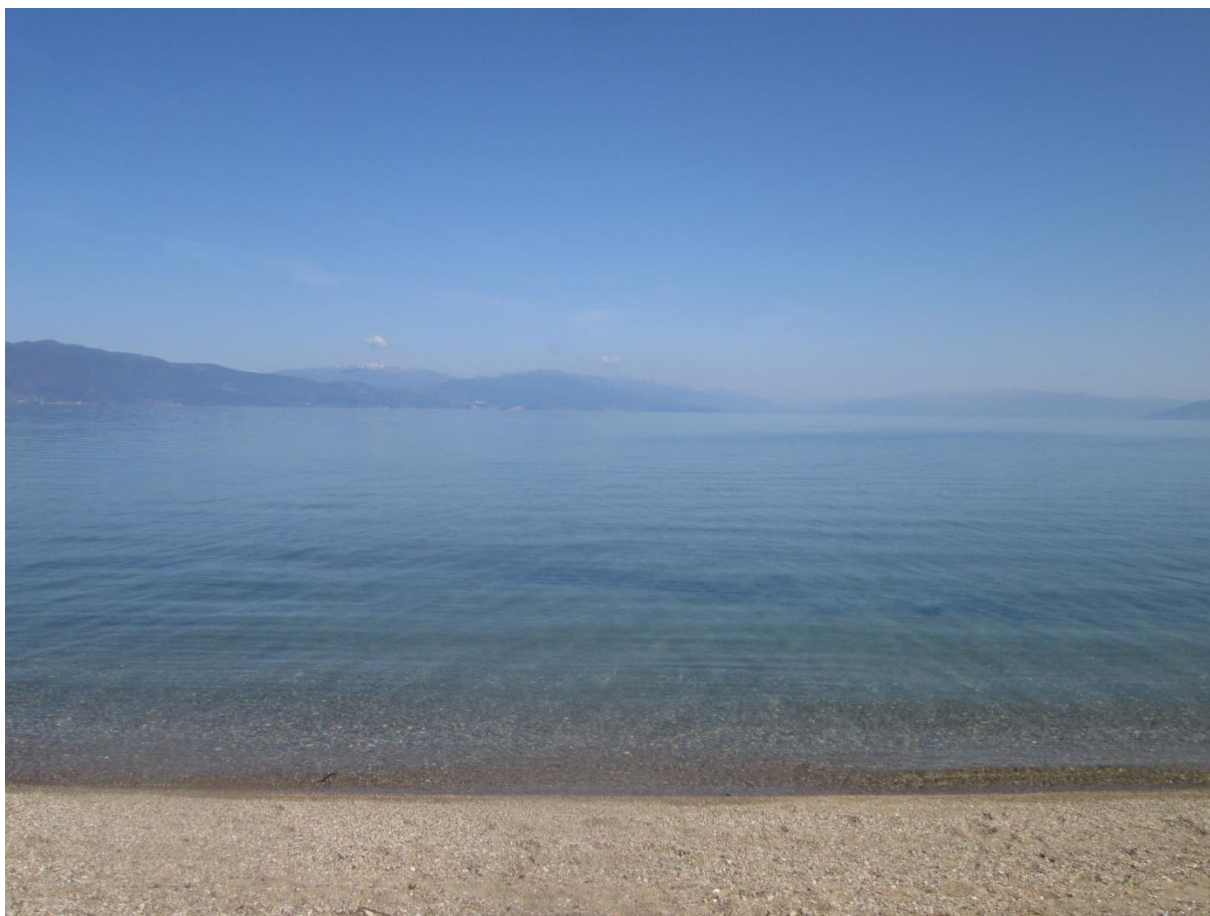
(Охридското езеро)

Аз знам един жезъл във Охрида Син,
От чисто е злато и сяен рубин –
И кой го извади от студни води,
Венча щат го в Солуна цар да седи.
От Дунав до Бяло море ще владей,
Той - царят балкански - що в песни се пей.

Аз знам една лира във Охрида Син:
От чисто е злато и сяен рубин.
И кой я извади от студни води,
Веднага ред-песни ще той зареди.
И славно му име во век ще живеј:
Певецът балкански, що в песни се пей.

² <<http://www.segabg.com/replies.php?id=125425>>, [31.05.2017].

Аз знам една хижа край Охрида Син,
Лози попълзели по зидове-крин;
В таз хижа девойчице мило седи;
В уста му що бисер, що злато в гърди!
Вам жезъл и лира, и сяен рубин,
На мене таз хижа край Охрида Син.
Гретхен
(Александър Балабанов)

Охрида син, сн. Надежда Стоянова